

A 1772/tillväxt

Käsittelijä Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee  
**jäsen ehdotusta Pohjoismaiden johtoasemasta kestäväen vesiviljelyn ja meritalouden alalla**

### Ehdotus

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

*että se edistää yhtenäisten ohjausasiakirjojen ja kansallisten lainsäädäntöjen laatimista, jotta samalla maantieteellisellä alueella olisi helpompi palvella samanaikaisesti monen eri elinkeinon tarpeita ja yhteiskunnan etuja yli maiden rajojen.*

*että se tekee aloitteen vuoropuhelusta Pohjoismaiden kanssa tavoitteena kehittää yhteinen hallintojärjestelmä ja yhteinen ympäristöstandardi koko vesiviljelyn arvoketjulle, jotta vesiviljelyä kehittämällä elinkeino pystyisi tuottamaan ruokaa ja taloudellista arvoa YK:n kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisella jalanjäljellä.*

*että se selvittää mahdollisuuksia kehittää yhteinen meritalousstrategia, johon sisältyisivät kysymyksen kannalta keskeisimmät elinkeinot ja yleiset edut.*

*että puheenjohtajamaa varmistaa suunnitelmien ja toimien parhaan mahdollisen koordinoinnin Pohjoismaiden välillä voimassa olevien EU-direktiivien mukaisesti.*

### Taustaa

Proteiinipitoisen ruoan turvaaminen maailman kasvavalle väestölle on yksi suurimmista maailmanlaajuisista haasteistamme. Elintaso tulee parantaa maailmassa. YK:n mukaan maailman ruoantuotannon tulee kasvaa 70 prosentilla vuoteen 2050 mennessä. Ilmastohaasteiden takia ruoantuotannon tulee olla kestävämpää. Kalan ja muun merestä saatavan ruoan tuotanto on lihantuotantoa tehokkaampaa, kun on kyse rehun muuttamisesta energiaksi ja biomassaksi.

Meri on tärkeä kaikille Pohjoismaille, mutta haasteissa ja mahdollisuuksissa on eroja. Itämeressä on saastumis- ja ympäristömyrkkyyongelmia, kun taas Pohjanmeri, Atlantti ja arktiset merialueet ovat vain vähän saastuneita. Toisaalta Itämeren etuna on,



ettei lohitai viihdy sen vähäsuolaisessa vedessä. Norjalla, Islannilla ja Färsaarilla on luonnonolosuhteiden puolesta erityisen hyvät edellytykset merellä tapahtuvaan kalankasvatukseen puhtaan veden, pitkän rantaviivan ja useiden sopivien kasvatuspaikkojen ansiosta. Itämeren alueella etuna on, että kalankasvatusta voidaan harjoittaa maalla sijaitsevissa suljetuissa kiertovesijärjestelmissä. Kaikilla Pohjoismailla on pitkät perinteet kalastuksessa ja merestä saatavan ruoan tuotannossa, mutta panostuksissa kalankasvatukseen on eroja. Vesiviljely on globaali elinkeino ja siten kilpailulle altis. On tärkeää hyödyntää paikallista kilpailuetua samalla, kun mahdollistetaan uusien tekniikkojen kehittäminen, kuten suljetut laitokset maalle tai merelle sijoitettavissa tuotannon osissa ja uusien lajien tuotanto sekä uudet tuotantomenetelmät. Visiona tulee olla Pohjoismaiden kansainvälinen johtoasema merestä saatavan terveellisen ja ilmastomyötäisen ruoan tuotannossa. Tämän tulee olla yksi Pohjoismaiden tärkeimmistä panoksista YK:n kestävän kehityksen tavoitteita koskevassa työssä.

Meidän tulee yhdistää kestävyys ja kilpailukyky ja asettaa tiukkoja vaatimuksia meriruoan tuotannolle, jotta pystymme vastaamaan kaikkiin Pohjoismailla ja kansainvälisellä yhteisöllä edessä oleviin haasteisiin. Tavoitteena on hyödyntää resursseja tehokkaammin ja kehittää uusia tuotteita sekä arvonluontia siten, että lähtökohtana on hyväksyttävä ympäristöjalanjälki, hyvä kalaterveys ja kalojen hyvinvointi. Kehityksen tulee tapahtua biologisten edellytysten pohjalta ja edistää merten puhtautta.

EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti vuoteen 2020 mennessä on saavutettava ”ympäristön hyvä tila” (*Good Environmental Status, GES*) kaikilla neljällä EU:n alueella sijaitsevalla merialueella. Ympäristön hyvää tilaa ei ole tähän mennessä saavutettu millään näistä merialueista, eikä Pohjois-Atlantilla. Uusien elinkeinotoimien käynnistämistä merialueilla on siksi arvioitava tarkkaan, sillä merialueet ovat jo nykyisellään ylikuormitettuja.

Vesiviljely on tärkeä rannikko- ja maaseutuelinkeino. Tarvitaan politiikkaa, jolla varmistetaan alan rekrytointi siten, että työntekijöillä on nopeasti kasvavaan ja tietovaltaiseen rannikkoelinkeinoon sopeutettu oikea koulutus.

Norjalla on yksi parhaista vesiviljelyn hallintojärjestelmistä, mutta elinkeino on nuori ja nopeasti kasvava. Kalankasvatusalan kasvun tulee olla kestävä, ja se on täysin riippuvainen tietopohjaisesta hallinnosta, jonka lainmukaisuus tulee varmistaa paikallisesti ja kansainvälisesti. Tarvitaan tiukkaa ja viisasta sääntelyä, joka huomioi ruokaturvallisuuden, kalaterveyden ja ympäristön. Vesiviljely kasvaa nopeasti kaikkialla maailmassa. Pohjoismailla on osaamista ja resursseja kunnianhimoisen yhteisen hallintojärjestelmän kehittämiseksi siten, että koko arvoketjulta vaaditaan tiukkoja ympäristösertifiointeja aina kuluttajille asti. Tavoitteena tulee olla EU:n yhteinen standardi. Euroopan parlamentti onkin jo tehnyt useita päätöksiä kestävästä vesiviljelystä (ks. linkki) [http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0248\\_FI.html](http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0248_FI.html).



Ministerineuvosto on omassa työssään paneutunut Pohjoismaiden kalastushallinnon koordinointiin. Meritalouden kehittäminen edellyttää integroitua hallintoa ja parempia hallintotyökaluja siten, että eri merielinkeinot voivat toimia yhdessä paremmin. Meritalouselinkeinoja ovat muun muassa kalastus, vesiviljely, energiantuotannon eri muodot, merenkulku, vapaa-ajan toiminnot, matkailu ja mineraalituotanto. Samaan aikaan osiin merialueista kohdistuu eriasteista suojelua biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttämiseksi tai erityisen haavoittuvien lajien tai alueiden kuten vuonojen ja jäämerien suojelemiseksi. EU:ssa on nimetty merellisiä suojelualueita (*Marine Protected Areas, MPA*), mutta ne ovat keskenään hyvin erilaisia, eikä yhteisiä hallinnollisia velvoitteita (tai valvontaa) ole. Siksi on oletettavaa, että merellisten suojelualueiden vaikutus on rajallinen.

Tutkimukselle ja kehitystyölle on suuri tarve kestävän kasvun turvaamiseksi vesiviljelyssä. Tärkeää on riippumaton kriittinen tutkimus. Vesiviljelyssä on pystytty vähentämään antibioottien käyttöä merkittävästi. Uusi tutkimus auttaa kontrolloimaan lohityä esiintymistä, kun taas geeniterapia ja jalostusjärjestelmät vähentävät tauteja ja suuret tietoaaineistot tarjoavat yllättäviä mahdollisuuksia. Ilmastohaasteeseen pystytään osittain vastaamaan kehittämällä vaihtoehtoja vesiviljelyrehun merellisten raaka-aineiden korvaamiseksi. Levien osuus hapen tuotannosta on 40 prosenttia ja ne ovat hyvin tehokkaita. Useita mielenkiintoisia kokeiluja on tehty levillä, hiilinieluilla ja vesiviljelyrehuun panostamalla.

Meritalous on nähtävä kokonaisuutena. Merielinkeinot kilpailevat samasta alueesta ja arvonluonnin tulee olla integroidumpaa tulevaisuudessa. Lisää tutkimusta tarvitaan monella alalla, kuten merioikeus, merestä saatavan ruoan terveysvaikutukset, resurssien hyödyntäminen alempana ravintoketjussa (mesopelaginen vyöhyke), mereen liittyvä biotekniikka ja bioprospektointi sekä uusien lääkkeiden, energian, mineraalien ja metallien etsiminen merenpohjasta. Tarvitaan enemmän monialaisia opinto-ohjelmia, jotka huomioivat meritalouden laaja-alaisuuden. Monet elinkeinot ja yleiset edut kilpailevat osittain samoista maantieteellisistä alueista. Näitä ovat esimerkiksi energiayhtiöt, kalastuselinkeino ja kalankasvatus sekä meriliikenne ja matkailu. Näiden edut ovat usein vastakkaisia. Lisäksi on hallinnoinnin ongelmia, sillä eri vesialueista säännellään eri tasoilla, ja sääntelystä vastaavat eri maissa eri viranomaiset (jopa saman maan sisällä eri hallinto- ja päättävien elinten vastuualueet saattavat olla osittain päällekkäisiä tai ristiriidassa keskenään). Lisäksi ympäristövaikutusten arviointimenettely (*Environmental Impact Assessment*) laaditaan nykyisin vain yksittäisistä toimenpiteistä, kun todellisuudessa pitäisi tarkastella kaikkien alueella tehtävien toimien kumulatiivista vaikutusta. Pohjoismaisella (ja/tai Itämeren alueen) tasolla on tarve tarkastella kokonaisvaltaisesti alueen toimijoita ja toimialoja rannikko- ja merielinkeinojen hallinnoinnin kannalta sekä tarkistaa eri osa-alueiden nykyisiä ohjauksiasiakirjoja ja tämänhetkistä lainsäädäntöä. Tämä on edellytyksenä yhteiseen visioon ja suunnitelmaan perustuvan kokonaiskuvan muodostamiselle rannikko- ja meriympäristöjen hallinnoinnista ja siitä, millainen yhteisvaikutus eri toiminnoilla on tietyn alueen ympäristöön.



EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on edistettävä merialueisiin liittyvien toimien tehokasta koordinoitua ja varmistettava merten ja rannikoiden luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen soveltamalla johdonmukaista, avointa, kestävä ja näyttöön perustuvaa päätöksentekoa. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi direktiivissä säädetään, että merialueille laaditaan suunnitteluprosessi, joka toteutetaan yhtenä tai useampana käytännön suunnitelmana. Prosessissa on huomioitava maa- ja merialueiden välinen vuorovaikutus sekä edistettävä jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Jäsenvaltioiden tulee laatia käytännön suunnitelmansa yhteistyössä paitsi unioniin kuuluvien naapurimaidensa myös kolmansien maiden, kuten Norjan ja Islannin kanssa. Jäsenvaltioiden tulee esitellä suunnitelmansa viimeistään 31. maaliskuuta 2021. On siis jo olemassa käynnissä olevia, alueen myönteiseen kehitykseen vaikuttavia prosesseja – kunhan maat täyttävät direktiivin vaatimukset.

Vuosien 2017–2020 yhteistyöohjelma vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektoreilla. Ohjelma auttaa muun muassa ratkaisemaan monia tärkeitä globaaleja haasteita, joita maailman maat ovat priorisoineet Agenda 2030:ssä ja globaaleissa kestävän kehityksen tavoitteissa. Tarvitaan määrätietoisempaa työtä, jos haluamme luoda yhteispohjoismaista politiikkaa vesiviljelyn kestävän kehityksen ja meritalouden tehokkaiden panostusten turvaamiseksi. Pohjoismailla on mahdollisuus kasvattaa maailman ruoantuotantoa sekä edistää merten luonnonvarojen kestävä hallinnointia ja tekniikkojen vientiä.

Merten muovijäte on aivan oikeutetusti herättänyt paljon huomiota. Tarvitaan enemmän kansainvälistä ymmärrystä puhtaiden ja terveiden merien, merten luonnonvarojen kestävä käytön sekä talouskasvun ja -kehityksen välisestä suhteesta. Tämä edellyttää tiivistä yhteyttä tutkimuksen, tekniikan kehityksen ja innovoinnin välillä. Näin Pohjoismaat voivat yhdistää arvonluonnin ja työpaikkojen lisäämisen Pohjoismaissa YK:n merta koskeviin kestävä kehityksen tavoitteisiin, mutta myös muihin tavoitteisiin, kuten köyhyyden poistamiseen, ruokaturvaan ja parempaan ravitsemukseen.

### **Valiokunnan näkemykset**

Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta käsitteli jäsen ehdotusta kokouksessaan huhtikuussa ja asettui tukemaan sitä. Näkökulman laajentamiseksi ennen mietinnön hyväksymistä toivottiin kuitenkin tietoa Pan Baltic Scope -kokemuksista. Pan Baltic Scope on kansainvälinen hankeyhteistyö, johon osallistuu kansallisia meriympäristön hallinnoinnista vastaavia viranomaisia Itämeren alueen maista. Jäsen ehdotusta on lisäksi täydennetty tiedoilla EU-yhteistyön puitteissa käynnistetyistä päätöksistä ja prosesseista. Pan Baltic Scopesta ja EU-yhteistyöstä on saatu mietintöön tärkeitä lisäyksiä. Nämä koskevat erityisesti yhtenäisempien ohjausasiakirjojen ja kansallisten lainsäädäntöjen tarvetta rannikko- ja meriympäristöjen eri näkökohtien hallinnoimiseksi maissa sekä EU:n vaatimusta työn koordinoimisesta maiden välillä.



Helsingissä 3. syyskuuta 2019

*Eveliina Heinäluoma (sd.)*

*Freddy André Øvstegård (SV)*

*Helge André Njåstad (FrP)*

*Heli Järvinen (vihr.)*

*Joakim Strand (r.)*

*Juhana Vartiainen (kok.)*

*Linda Ylivainio (C)*

*Lulu Ranne (ps.)*

*Maria Nilsson (L)*

*Mikael Staffas (Lib)*

*Nils Aage Jegstad (H)*

*Pyry Niemi (S)*

*Ruth Mari Grung (A)*

*Solveig Sundbø Abrahamsen (H)*

*Stein Erik Lauvås (A)*

*Torhild Bransdal (KrF)*